

1920–1930–х років у цей край з республіки переїхало на постійне мешкання 421,7 тис. осіб (84,1 тис. сімей) [19, арк. 160; 21, арк. 12].

Отже, аграрні комісії Наркомзему УСРР відіграли важливу роль у виборі території для переселенців з УСРР у 1920–1930–х роках у східних районах СРСР та подальшому господарському освоєнню незаселених земель цих регіонів.

Список використаних джерел

1. ЦДАВО України.– Ф.27.– Оп.7.– Спр.1145.
2. Там само.– Ф.413.– Оп.1.– Спр.52.
3. Там само.– Ф.27.– Оп.5.– Спр.355.
4. Там само.– Оп.6.– Спр.639.
5. Там само.– Оп.10.– Спр.774.
6. Там само.– Оп.6.– Спр.655.
7. Там само.– Оп.7.– Спр.1176.
8. Там само.– Оп.8.– Спр.752.
9. Там само.– Оп.2.– Спр.285.
10. Там само.– Оп.8.– Спр.766.
11. Державний архів Полтавської області.– Ф.417.– Оп.1.– Спр.2.
12. ЦДАВО України.– Ф.27.– Оп.9.– Спр.960.
13. Там само.– Оп.8.– Спр.729.
14. Там само.– Оп.7.– Спр.431.
15. Там само.– Оп.10.– Спр.786.
16. Там само.– Оп.5.– Спр.363.
17. Там само.– Оп.9.– Спр.985.
18. Там само.– Оп.8.– Спр.722.
19. Там само.– Оп.10.– Спр.795.
20. Там само.– Оп.9.– Спр.958.
21. Там само.– Оп.11.– Спр.720.

References

1. CDAVO Ukrai'ny.– F.27.– Op.7.– Spr.1145.
2. Tam samo.– F.413.– Op.1.– Spr.52.
3. Tam samo.– F.27.– Op.5.– Spr.355.
4. Tam samo.– Op.6.– Spr.639.
5. Tam samo.– Op.10.– Spr.774.
6. Tam samo.– Op.6.– Spr.655.
7. Tam samo.– Op.7.– Spr.1176.
8. Tam samo.– Op.8.– Spr.752.
9. Tam samo.– Op.2.– Spr.285.
10. Tam samo.– Op.8.– Spr.766.
11. Derzhavnyj arhiv Poltavskoi' oblasti.– F.417.– Op.1.– Spr.2.
12. CDAVO Ukrai'ny.– F.27.– Op.9.– Spr.960.
13. Tam samo.– Op.8.– Spr.729.
14. Tam samo.– Op.7.– Spr.431.
15. Tam samo.– Op.10.– Spr.786.
16. Tam samo.– Op.5.– Spr.363.
17. Tam samo.– Op.9.– Spr.985.
18. Tam samo.– Op.8.– Spr.722.
19. Tam samo.– Op.10.– Spr.795.
20. Tam samo.– Op.9.– Spr.958.
21. Tam samo.– Op.11.– Spr.720.

Rozovyyk O. D., candidate of historical sciences, lecturer, Department of Ukrainian Studies, Bogomolets National Medical University (Ukraine, Kiev), Lesya1988@gmail.com

Natural climatic conditions in the settlements territory of Ukrainian immigrants in All-Union colonisation fund

The article reviews the work of USSR colonization commissions which determined the suitable lands and natural climatic conditions for agriculture in the Volga region, southern Urals, Siberia, Kazakhstan and the Far East, where the Ukrainian population resettled in 1920–1930th.

Keywords: agrarian overpopulation, climate, soil, agriculture, animal husbandry.

Rozovyyk O. D., kandidat istoricheskikh nauk, преподаватель кафедры украинистики, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца (Украина, Киев), Lesya1988@gmail.com

Природно–климатические условия территорий поселения украинских переселенцев во Всесоюзном колонизационном фонде

Рассматривается работа колонизационных комиссий УССР по определению пригодных земель и природно–климатических условий для ведения на них сельского хозяйства в Поволжье, южном Урале, Сибири, Казахстане и на Дальнем Востоке, куда переселялось украинское население в 1920–1930–х годах.

Ключевые слова: аграрное перенаселение, климат, почвы, земледелие, животноводство.

* * *

УДК 338.43:001(091)

Чалаван В. А.
здобувач, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека НААН
(Україна, Київ), lyutik-tv@yandex.ru

ВНЕСОК М. І. НИЖНЬОГО ЯК ЗДОБУВАЧА (1954–1972 РР.) В АГРАРНУ ЕКОНОМІЧНУ НАУКУ

На основі методів конкретно–історичного та системного аналізу досліджено розвиток вітчизняної аграрної науки у період здобуття М.І.Нижнім кандидатського та докторського наукових ступенів (1954–1972рр.). Йдеться, зокрема, про уточнення значення наукових результатів М.І.Нижнього для розвитку галузі оплати аграрної праці. У результаті дослідження виявлено чинники розвитку форм і систем оплати праці в сільському господарстві, що мали місце в історії і визначили предметність досліджень вченого. Аналіз даних чинників дозволив прослідкувати огляди вченого у межах періоду на виявити взаємозв'язок історичних передумов і конкретних його наукових результатів. Узагальнюючий висновок зводиться до того, щозавдяки науковим результатам М.І.Нижнього, які значною мірою сприяли подоланню труднощів при поступовому переході від натуральної форми оплати до грошової, з часом, по мірі переорієнтації на господарський розрахунок у сільському господарстві, заробітна плата працівників почала виконувати свою головну функцію – стимулювання продуктивної праці у сільськогосподарському виробництві.

Ключові слова: Микола Іванович Нижній, здобувач, наукові результати в галузі оплати праці сільськогосподарських працівників.

Після декількох років роботи в Українському науково–дослідному інституті економіки і організації сільського господарства ім.О.Г.Шліхтера на посаді старшого наукового співробітника М.І.Нижній був призначений завідувачем відділу організації, нормування й оплати праці в колгоспах і радгоспах – на цій посаді він пропрацював понад 20 років; крім того, близько 20 років проводив консультації з проблемних питань в області оплати сільськогосподарської праці при інституті. Завідувач з таким досвідом науково–організаційної роботи є рідкістю, що й обумовило проведення нами дослідження з метою з'ясування базових принципів формування майбутнього професора М.І.Нижнього як видатного науковця–організатора в галузі оплати сільськогосподарської праці. Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення наукової проблеми в інтересах історії аграрної економічної науки.

Поодинокі праці про вченого основну увагу концентрують переважно на основних його здобутках, які дотепер належним чином не осмислено, зокрема, у різні періоди його наукової діяльності. Особливо це актуально для кінця 50–х – початку 70–х років радянської епохи, коли М.І.Нижній написав кандидатську дисертацію “Авансирование колхозников и его влияние на укрепление экономики колхозов” [1] й докторську – “Оплата праці і розвиток її форм у колгоспах” [2], що й спонукало нас уточнити внесок

М.І.Нижнього у розвиток аграрної економічної науки в період навчання його в аспірантурі та докторантурі (1954–1972рр.) та з'ясувати чинники, які визначили предметність досліджень вченого.

У 50–70-х рр. у колективних сільськогосподарських підприємствах оцінювання й облік праці аграріїв здійснювались за допомогою трудодня, який безпосередньо не відображав абсолютного розміру особистого доходу на одиницю праці. Розмір особистого споживання сільськогосподарських працівників визначався, з одного боку, кількістю трудоднів, вироблених ними, а з другого – розміром оплати праці трудодня. Джерелом оплати праці аграріїв була продукція, отримана в результаті колективної праці. Оскільки трудодень зазвичай набував повного матеріальне вираження лише в кінці року, після визначення результатів господарювання, то оплата праці в сільськогосподарських підприємствах була значною мірою віддалена від моменту її затрат. Ці особливості визначили основні напрями реалізації економічного закону розподілу за працею: а) вдосконалення обліку праці в кількісному і якісному аспектах; б) підвищення оплати трудодня; в) наближення моменту оплати праці до моменту її затрат. Якщо питання щодо вдосконалення обліку праці й підвищення оплати трудодня певною мірою досліджувались і висвітлювались в економічній літературі, то проблема мінімізації різниці в часі між її затратами й оплатою (авансування), як способу практичного вирішення цієї проблеми в сільськогосподарських підприємствах, аграрна економічна наука не приділяла належної уваги.

Дисертація М.І.Нижнього на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук “Авансирование колхозников и его роль в укреплении экономики колхозов” всесторонньо розкрила й узагальнила існуючу на той час практику натурального й грошового авансування та найбільш характерні його особливості (рис.1). Із численних форм оплати праці вчений виділив ті, які в умовах розвитку економіки сільськогосподарських підприємств кінця 1950-х років були найбільш прогресивними, а також визначив перспективи їх подальшого вдосконалення, що сприяли безперервному підвищенню їх продуктивності праці.

У своєму дослідженні вчений на конкретних прикладах господарств з різних природно-економічних зон України довів, що лише на основі створення перехідного фонду можливо забезпечити регулярну та рівномірну видачу авансів сільськогосподарських працівників.

Нам імпонує думка М.І.Нижнього відносно того, що введення форми заробітної плати являє собою не лише заміну грошовою оцінкою трудодня, який можна відмінити лише з часом, і не способом ослаблення, а завдяки всемірному укріпленню. Щомісячне авансування сільськогосподарських працівників відіграло при цьому важливу роль, а грошова оплата праці була, як визначив вчений, логічним завершенням цієї прогресивної системи розподілу доходів.

Однією з численних проблем 1960-х рр. в Україні була та, яка стосувалась розподілу суспільного

продукту. Оскільки з усупільненням засобів виробництва необхідно було вирішити складні питання, пов'язані з взаємовідносинами учасників сільськогосподарського виробництва, розробити систему розподілу суспільних доходів таким чином, щоб вона була потужним засобом прискореного розвитку виробництва й задовольняла індивідуальні потреби працівників у відповідності до досягнутого рівня розвитку продуктивних сил. Виробництво здійснювалось відповідно до закону розподілу за працею, зокрема, засобом тієї чи іншої системи оплати праці. Одночасно з розвитком і вдосконаленням виробництва постійно розвивались, змінювались і вдосконалювались методи здійснення принципу розподілу за працею та форми її оплати. У таких історичних умовах М.І.Нижній свою докторську дисертацію, яку захистив у 1969р. по спеціальності 08.594 “Економіка, організація і планування сільського господарства” під егідою Міністерства сільського господарства Української РСР, присвятив оплаті праці та розвитку її форм у сільськогосподарських підприємствах.

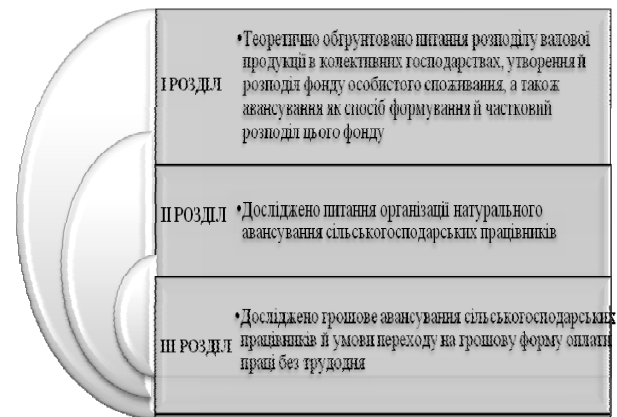

Рис. 1. Завдання, вирішені М.І.Нижнім при здобутті вченого ступеня кандидата економічних наук
Джерело: Складено автором за [3]

Комплексне різнопланове дисертаційне дослідження М.І.Нижнього на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук втілював собі його надзвичайно клопітку роботу по вдосконаленню існуючих форм і систем оплати сільськогосподарської праці в країні. За підрахунками М.І.Нижнього, лише за 1960–1968рр. в СРСР було опубліковано 2800 робіт (без урахування статей, опублікованих у газетах) [4, с.2], які значною мірою допомогли сільськогосподарським підприємствам привпровадженні різних систем і форм оплати праці. Однак більшість цих публікацій були незначними за обсягом, а отже, не висвітлювали сутність проблеми в її історичному аспекті, становленні й безперервному розвитку. Роботи, які глибоко розкривали питання оплати праці сільськогосподарських працівників, проблеми розподілу доходів між учасниками виробництва продукції сільського господарства висвітлювали за відносно короткий період часу або в якому-небудь

одному аспекті. Неоціненною є заслуга М.І.Нижнього в тім, що він вивчив і узагальнив історичний досвід виникнення й розвитку форм оплати праці сільськогосподарських працівників, починаючи відпочатку створення колективних господарств після перемоги Жовтневої революції до 1960-х рр. ХХ століття. Важливість узагальнення досвіду за такий відносно великий період полягає у тому, що глибоке його вивчення уможливило переформатування розподільчих відносин у 1960-х рр. складання прогнозу їх розвитку на перспективу.

Не менш важливим чинником, який визначив предмет дослідження вченого, була та обставина, що на той час в економічній літературі з'явилося чимало друкованих робіт, в яких було зроблено намагання оцінити розподільчі відносини й форми оплати праці, що виникли, виходячи з економічних і політичних умов того часу. Однак при такому підході їх автори давали не зовсім достовірну оцінку цим явищам і процесам.

Закон розподілу за працею у другій половині 1960-х рр. діяв у всіх сферах народного господарства, однак конкретне його виявлення в колективних сільськогосподарських підприємствах відрізнялось від прояву в державних. З одного боку, при розподілі доходів колективних сільськогосподарських підприємств держава не встановлювала співвідношення між фондами нагромадження та споживання, а отже, не встановлювався і рівень оплати праці працівників, який залежав від економічних умов у господарствах; з іншого – регламентувала розподільчі відносини в цих господарствах засобом механізму цін, порядку податкового обкладення, системи заготівлі продукції сільського господарства та інших регуляторів економічного характеру. Отже, форма розподільчих відносин в колективних сільськогосподарських підприємствах визначалась характером їх відносин з державою.

М.І.Нижній виділив три історичних періоди таких відносин. Функціонально-пізнавальним значенням його періодизації є визначення логіки історичного розвитку відносин підприємств і держави з виділенням у них місця оплати праці сільськогосподарських працівників, ключових характеристик даних періодів та якісних змін у них, тобто дослідив процес зростання цілісної системи таких відносин (рис. 2).

Рис. 2. Періоди відносин сільськогосподарських підприємств з державою і місце в них оплати праці сільськогосподарських працівників (за М.І.Нижнім)

Ми схилиємось до думки М.І.Нижнього, згідно з якою при вивченні проблеми матеріального стимулювання праці велике значення має вірна класифікація понять, за допомогою яких характеризується цей процес – спосіб розподілу, система, форма й вид оплати праці. У кінці 1960-х рр. (як і тепер, доречі) в економічній літературі не було єдиної класифікації цих понять: в одних роботах стверджувалось про панування двох форм оплати праці – грошової і преміальної; в інших – зазначалось, що відрядна і погодинна оплата праці характеризують не її форму, а систему; в третій – ототожнювались поняття “система” й “форма” оплати праці. М.І.Нижній з метою усунення розбіжностей у понятійному апараті розробив і запропонував схему класифікації понять, які характеризували розподільчі відносини в колективних сільськогосподарських підприємствах. Авторську класифікацію понять, які характеризують розподільчі відносини в колективних сільськогосподарських підприємствах, наведено на рис.3.

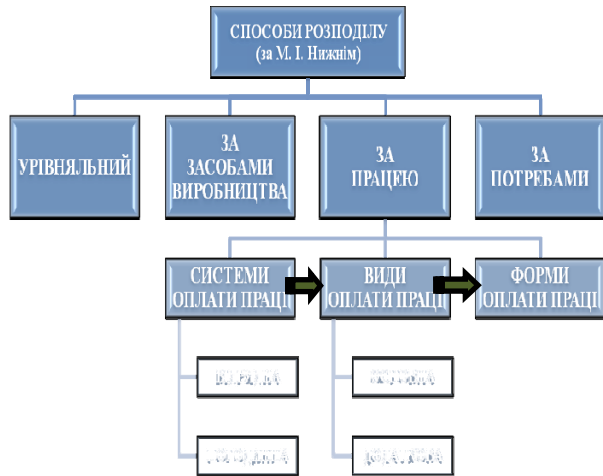

Рис.3. Класифікація понять, які характеризують розподільчі відносини в колективних сільськогосподарських підприємствах (за М.І.Нижнім)
Джерело: складено автором за [...]

На початку 1970–х рр. вчений розглянув проблему стимулювання виробництва в аспекті визначальної ролі способів розподілу, серед яких виділив такі: зрівняльний, за засобами виробництва, за працею й за потребами. Виходячи з того, що провідну роль у сільськогосподарських підприємствах відігравав спосіб розподілу за працею, який обліковувався відрядно чи погодинно незалежно від рівня економічного розвитку господарств, кількості виробленої продукції та наявності грошових коштів, які розподілялись, М.І.Нижній зосередив увагу на тому, що різновидність відрядної і погодинної оплати праці відносяться до її систем, які, в свою чергу, поділяються на основну й додаткову. Дійсно, якщо системою визначається порядок обліку праці, то види оплати діляться на багатогранність форм і відображають те, за що сільськогосподарський працівник отримує ту чи іншу оплату (певний об'єм виконаних робіт, кількість виробленої продукції чи відпрацьований час, досягнення більш високих кількісних і якісних показників виробництва, високоякісне виконання робіт тощо).

Ми вважаємо, що М.І.Нижній цілком правомірно визначив форми оплати праці найбільш динамічною структурною одиницею у схемі класифікації, адже системи й види оплати праці протягом тривалого часу залишаються без істотних змін, а форми (як конкретний їх прояв) безперервно змінюються, вдосконалюються й розвиваються, відображуючи винагороду працівника за вкладену ним працю при виробництві продукції сільськогосподарства.

Оскільки при розподілі суспільних доходів на передній план виступає форма, то цілком доречним є те, що при дослідженні процесу розподілу вчений, перш за все, здійснив через вивчення форм оплати праці, що уможливило представлення цілісної структури процесу розподілу за працею (рис.4). М.І.Нижній визначив переваги оплати праці в залежності від валового доходу, що позбавлює необхідності у матеріальному заохоченні сільськогосподарських працівників. У кінці

1960–х рр. діючі в сільськогосподарських підприємствах форми додаткового заохочення були досить різноманітними та складними, а фонд особистого споживання працівників формувалася по більш ніж 12–ти різних каналах. При запропонованій М.І.Нижнім оплаті праці від валового доходу значна кількість цих каналів втратила актуальність.

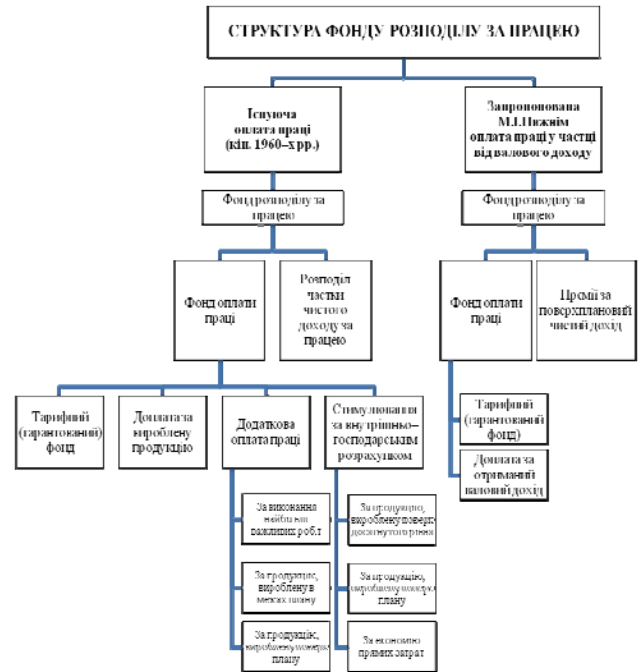

Рис. 4. Структура фонду розподілу за працею – існуюча та запропонована М. І.Нижнім (у кінці 1960–х рр.)
Джерело: складено автором за [...]

Заслугою М.І.Нижнього є доведення ним того, що зародження нових форм основної та додаткової оплати праці, їх вдосконалення та розвиток повинні здійснюватись у тісному взаємозв'язку з конкретними економічними умовами відповідного їм періоду. У ході досліджень їхнього історичного розвитку вчений з'ясував, що суб'єктивний вплив на прискорення впровадження форм, які не відповідають даним умовам, рівно як уповільнення розповсюдження нових, прогресивних форм оплати праці, обов'язково закінчуються невдачею.

Значимим для аграрної економічної науки є наукове обґрунтування М.І.Нижнім розміру додаткової оплати праці працівників сільського господарства і визначення їх залежності від чинників: 1)маси додаткового створеного продукту – яка повною мірою залежить від зусиль сільськогосподарських працівників; 2)встановленої частки відрахувань на ці цілі – що потребувало розробки додаткових критеріїв. При цьому багатогранність форм додаткового матеріального заохочення вчений розділив на дві великі групи (рис. 5): 1) заохочення, які видавались сільськогосподарським працівникам за перевиконання плану, досягнення встановленого рівня виробництва та його перевищення, зниження затрат на виробництво продукції, збільшення чистого доходу; 2) всі види додаткового заохочення, які видавались за виконання термінових, особливо

важливих робіт, а також за впровадження інновацій у виробництво.

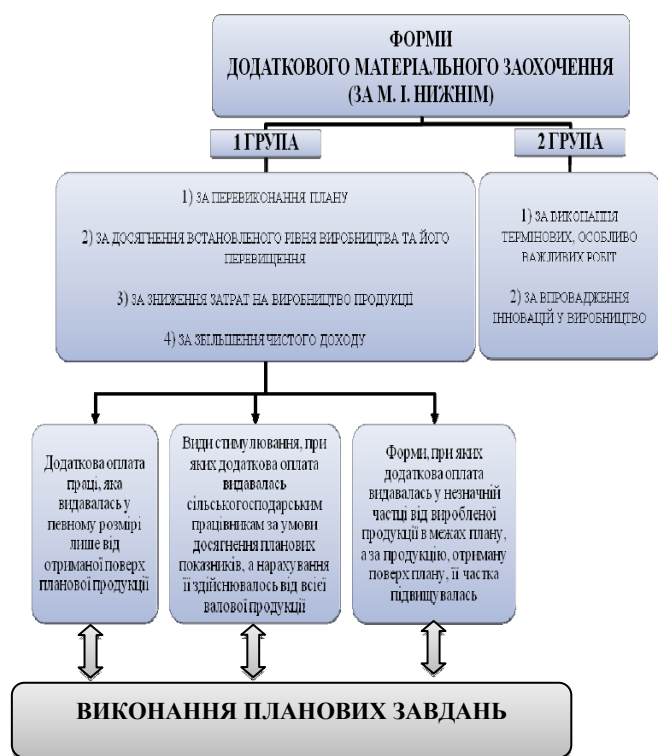

Рис. 5. Групування форм додаткового матеріального стимулювання сільськогосподарських працівників (за М.І.Нижнім)

У першій групі він виділив три тісно пов'язаних з виконанням планових завдань три способи: 1) додаткова оплата праці, яка видається у певному розмірі лише від отриманої поверх планової продукції; 2) види стимулювання, при яких додаткова оплата видавалась сільськогосподарським працівникам за умови досягнення планових показників, а нарахування її здійснювалось від всієї валової продукції; 3) форми, при яких додаткова оплата видавалась у незначній частці від виробленої продукції в межах плану, а за продукцію, отриману поверх плану, її частка підвищувалась.

На основі аналізу багаторічної динаміки рівня оплати праці сільськогосподарських працівників у цілому по країні і в розрізі природно-економічних зон М.І.Нижній розробив прогноз щодо напрямів підвищення загального рівня їх заробітку: 1) по лінії подальшого підвищення рівня оплати людині-дню; 2) шляхом підвищення зайнятості сільськогосподарських працівників у суспільному виробництві. Оскільки різних по рівню розвитку сільськогосподарських підприємств ці напрями мали неоднакове значення, вчений довів, що в економічно слабких господарствах основні зусилля повинні докладатись до різкого підвищення рівня денного й змінного заробітку і розробив пропозиції щодо цього денного (змінного) заробітку за напрямками: 1) по лінії підвищення тарифних ставок; 2) шляхом підвищення продуктивності праці.

У 1969р. в Україні було введено єдиний порядок, у відповідності до якого продукти видавались працівникам колективних сільськогосподарських

підприємств або продавались за цінами, встановленими самими підприємствами, але не вище державних закупівельних. М.І.Нижній, не зменшуючи важливого значення встановленого єдиного порядку відпуску продуктів, вважав, що це не чинило істотного впливу на підвищення питомої ваги натуральної частини у загальному фонді оплати праці з тієї причини, що в наступні роки він передбачив зростання фонду розподілу за працею, головним чином, по лінії збільшення видачі сільськогосподарським працівникам грошей, а також загальне підвищення рівня оплати праці, що спричинить подальше вдосконалення тарифної системи. Це він відніс, перш за все, до встановлення більш раціонального співвідношення рівнів денного та змінного заробітку різних категорій працівників, оскільки в умовах безперервного підвищення рівня механізації сільськогосподарських та інших робіт в сільськогосподарських підприємствах праця ставала все більш кваліфікованою. Це не могло вплинути на формування розряду при здійсненні тарифікації робіт, то вчений визначив, що напрямом подальшого вдосконалення тарифної системи повинно бути поступове скорочення існуючого розриву між рівнями оплати праці різних категорій працівників й створенні на цій основі об'єктивних передумов для оплати всіх працівників сфери матеріального виробництва за єдиною тарифною системою. Спираючись на досвід підприємств промисловості, де з підвищенням рівня механізації та автоматизації виробничих процесів питома вага відрядної оплати скоротилась, а погодинної – підвищилась, М.І.Нижній склав прогноз істотних змін у подальшому застосуванні систем оплати праці працівників колективних сільськогосподарських підприємств, на основі безперервного процесу підвищення рівня механізації праці, поступового підвищення питомої ваги погодинної системи оплати праці.

Прогноз досвідченого і прозорливого економіста М.І.Нижнього справдився. Зміни в рівні оплати праці, а також вдосконалення тарифної системи з часом призвели до трансформації форм, а даний процес здійснювався, головним чином, по лінії посилення зв'язку основної оплати з кінцевими результатами праці. Як і передбачив М.І.Нижній, провідну роль у 1970-х рр. відіграла акордно-преміальна оплата з широким застосуванням різних форм додаткового матеріального заохочення за кращі результати праці, а у послідуочі роки – відбулася постійна зміна акордно-преміальної системи формами з використанням категорії валового й чистого доходу. Спочатку ці процеси отримали розповсюдження в області оплати праці адміністративно-управлінського персоналу, а потім – розповсюдились на сферу матеріального виробництва. Отже, така форма здійснення принципу розподілу за працею у системі функціонування колективних сільськогосподарських підприємств дійсно виявилась найбільш досконалою.

Список використаних джерел

1. Нижній Н. И. Авансирование колхозников и его влияние на укрепление экономики колхозов: дис. ... канд. эконом. наук / Николай Иванович Нижний; Укр. науч.-исследоват. ин-т экономики и орг. сел. хоз-ва. – Киев, 1958. – 240 с.

2. Нижний Н. И. Оплата труда и развитие ее форм в колхозах: дис. ... д-ра эконом. наук: 08.594 – экономика, организация и планирование сельского хозяйства / Николай Иванович Нижний; Укр. Ордена Трудового Красного Знамени с.-х. акад. – К., 1972. – 660 с.

3. Нижний Н. И. Авансирование колхозников и его влияние на укрепление экономики колхозов: автореф. дис. ... канд. экон. наук / Н. И. Нижний; Укр. науч.-исследоват. ин-т экономики и орг. сел. хоз-ва. – К., 1958. – 18 с.

4. Нижний Н. И. Оплата труда и развитие ее форм в колхозах: автореф. дис. ... канд. экон. наук / Н. И. Нижний; Укр. Ордена Трудового Красного Знамени с.-х. акад. – К., 1972. – 74 с.

References

1. Nizhnij N. I. Avansirovanie kolhoznikov i ego vlijanie na ukreplenie jekonomiki kolhozov: dis. ... kand. jekonom. nauk / Nikolaj Ivanovich Nizhnij; Ukr. nauch.-issledovat. in-t jekonomiki i org. sel. hoz-va. – Kiev, 1958. – 240 s.

2. Nizhnij N. I. Oplata truda i razvitie ee form v kolhozah: dis. ... d-ra jekonom. nauk: 08.594 – jekonomika, organizacija i planirovanie sel'skogo hozjajstva / Nikolaj Ivanovich Nizhnij; Ukr. Ordena Trudovogo Krasnogo Znameni s.-h. akad. – K., 1972. – 660 s.

3. Nizhnij N. I. Avansirovanie kolhoznikov i ego vlijanie na ukreplenie jekonomiki kolhozov: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk / N. I. Nizhnij; Ukr. nauch.-issledovat. in-t jekonomiki i org. sel. hoz-va. – K., 1958. – 18 s.

4. Nizhnij N. I. Oplata truda i razvitie ee form v kolhozah: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk / N. I. Nizhnij; Ukr. Ordena Trudovogo Krasnogo Znameni s.-h. akad. – K., 1972. – 74 s.

Chalavan V. A., seeker, National Scientific Agricultural Library of NAAS (Ukraine, Kuiv), lyutik-tv@yandex.ru

Contribution of N.I. Nijniy as a seeker (1954–1972) to agricultural economic science

In the article on the base of concrete historical methods and systems analysis has been studied the development of national agricultural science during the period of obtaining by N.I.Nijniy the candidate and doctor degrees (1954–1972). In particular, its about clarifying the importance of his scientific results to development the industry of payment for agricultural labor. The study identified factors of forms and systems of payment for labor in agriculture that took place in history and defined object of scientist's research. Using data analysis was followed the scientist's views within the period, as a result has been found the correlation of specific historical background and his scientific results. General conclusion is that due to research results of N.I.Nijniy, which greatly contributed the overcoming the difficulties of transition from natural forms of payment to cash, over time, as the adoption to cost accounting in agriculture the wage of workers began its primary function – promotion of productive labor in agriculture.

Keywords: Nikolai Ivanovich Nijniy, seeker, scientific results in payment of agricultural labor sphere, generalization of historical experience of the origin and development of payment for labor forms.

Чалаван В. А., соискатель, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека НААН (Украина, Киев), lyutik-tv@yandex.ru

Вклад Н.И. Нижнего как соискателя (1954–1972 гг.) в аграрную экономическую науку

На основе методов конкретно-исторического и системного анализа исследовано развитие отечественной аграрной науки в период получения Н. И. Нижним кандидатской и докторской научных степеней (1954–1972 гг.). Речь идет об уточнении значения научных результатов Н. И. Нижнего для развития отрасли оплаты аграрного труда. В результате исследования выявлены факторы развития форм и систем оплаты труда в сельском хозяйстве, которые имели место в истории и определили предметность исследований ученого. Анализ данных факторов позволил проследить взгляды ученого в пределах периода и выявить взаимосвязь исторических предпосылок и конкретных его научных результатов. Обобщающий вывод сводится к тому, что благодаря научным результатам Н. И. Нижнего, которые в значительной мере способствовали преодолению трудностей при постепенном переходе от натуральной формы оплаты к денежной, со временем, по мере переориентации на хозяйственный расчет в сельском хозяйстве, заработная плата работников начала выполнять свою главную функцию – стимулирование производительного труда в сельскохозяйственном производстве.

Ключевые слова: Николай Иванович Нижний, соискатель, научные результаты в области оплаты труда сельскохозяйственных работников.

* * *

УДК 7.05:355.655.1“19/20”

Юрова Т. М.
кандидат мистецтвознавства, молодший науковий співробітник, Академія Сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного (Україна, Львів), t-yurova@mail.ru

Вплив Першої світової війни на дизайн уніформи ХХ–ХХІ століть

Перша світова війна кардинально змінила дизайнерський підхід до створення однострою, який підвищував шанси на виживання військовослужбовців, що актуально і сьогодні. Мета дослідження – проаналізувати, як базові принципи побудови військового костюма, закладені в той період (уніфікація, функціональність і маскуюча здатність), проявилися в дизайні сучасного обмундирування різних країн. Використання номотетичного та історико-порівняльного методів, аналізу, синтезу, узагальнення, дозволили розглянути проблему в динаміці та історичному контексті подій. Війна 1914–1918 рр. поклала початок розділенню військової форми на польову, повсякденну і парадну, створенню спеціального обмундирування, призвела до інтернаціонального нівелювання крою і кольору.

Ключові слова: Перша світова війна, армія, обмундирування, однострої, уніформа, військова форма, мундир, френч, крій, колір, дизайн, традиції.

З 2014 по 2018 рр. весь світ відзначає ювілей події глобального значення в історії планети Земля – сторіччя Першої світової війни – найбільшої війни і трагедії людства, адже залученими в неї виявилися уся Європа і майже половина світу.

Бойові дії 1914 року відзначені першим масштабним застосуванням танків, авіації і хімічної зброї. Це кардинальним чином змінило всю концепцію війни, в якій наука, принципово нові технології були зведені на небувалий рівень. Перша світова війна призвела не тільки до політичних і соціальних потрясінь у безпрецедентному масштабі, а й заклала три абсолютно нові базові традиції в створенні військової форми одягу. Це уніфікація, функціональність і маскувальна здатність, які визначили підходи її творців до моделювання, конструювання і колірної рішення уніформи на весь подальший період, аж до наших днів.

Військово-політична ситуація, яка склалася в Україні в 2014 р., році 100-річчя початку Першої світової війни, привела до масштабної антитерористичної операції. Але на відміну від минулих війн, основні втрати особового складу Збройних сил і Національної гвардії України, відбуваються не від впливу стрілецької зброї, а в результаті масованого використання систем реактивного залпового вогню. Це вимагає серйозних реформ збройних сил в області системи управління військами, створення ефективних засобів масового та індивідуального захисту, в тому числі і щодо обмундирування військовослужбовців.

Перед необхідністю подібних заходів рівно століття тому стояло більшість європейських держав. Ціннісні орієнтири, закладені в той час, були використані багатьма арміями в роки Другої світової війни і під час подальших численних локальних конфліктів ХХ ст. Опису уніформи українських військових формувань цього періоду присвячені дослідження вітчизняних науковців К. Анісімова, А. Боляновського, В. В'ятровича, Р. Забілого, І. Дерев'яного, П. Содоля, К. Гломозди, Ю. Довгана, В. Карпова, В. Манзуренка, І. Марчука, І. Монолатія, С. Музичука, О. Пагірі, Є. Пінака, Я. Гинченка, А. Харука, І. Хоми, М. Чмира та ін. Трансформацію обмундирування армій європейських держав вивчала зарубіжна уніформологія,